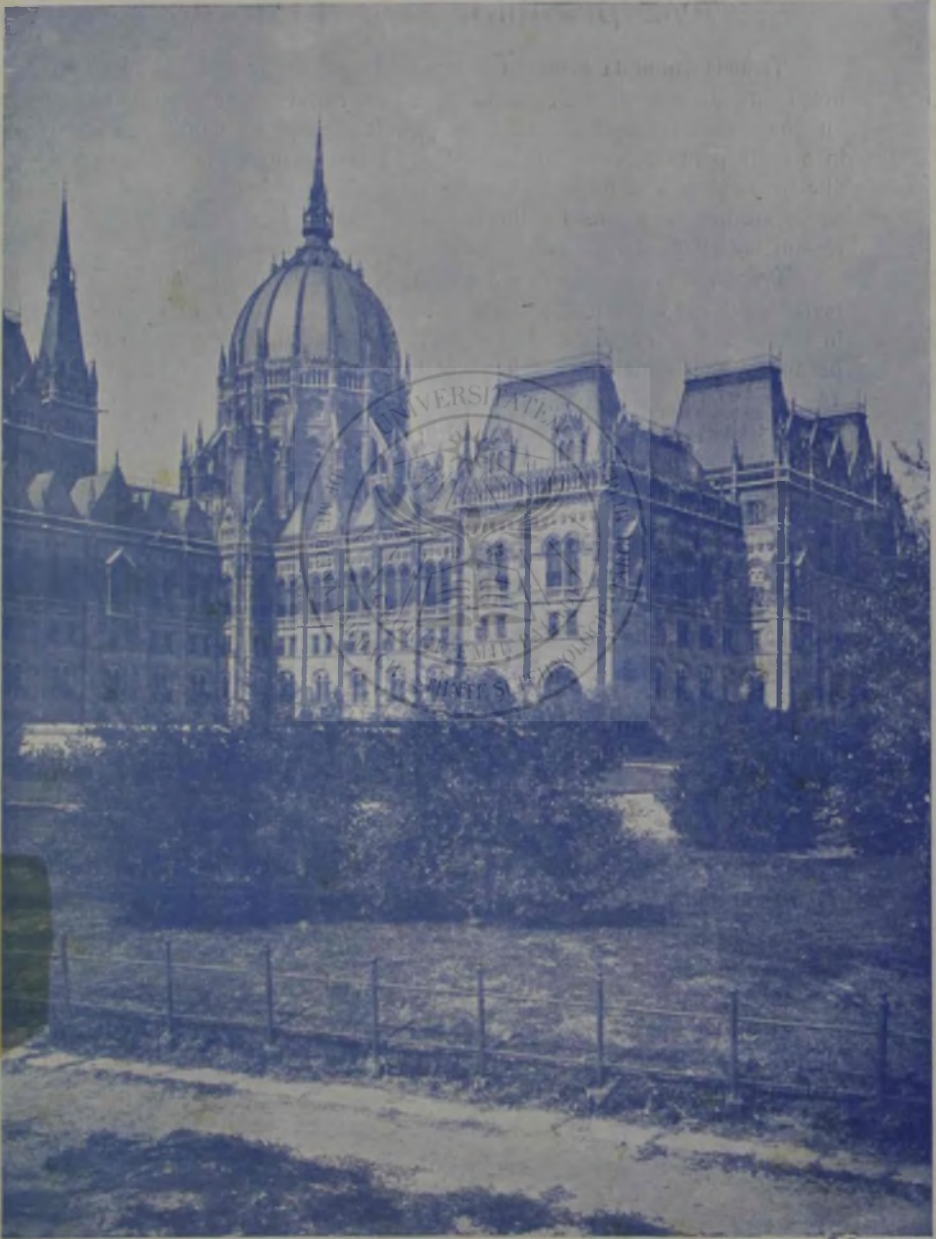

„LUCEAFĂRUL“

Parlamentul ungar.

22 OCT 2019

1857/1973

„LUCEAFĂRUL“

Anul IV. ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Budapesta, 15 Februarie st. v. 1905. ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Nrul 4.

APARE SUPT DIRECTIA D-LOR:

ALEXANDRU CIURA, OCTAVIAN GOGA, OCTAVIAN C. TÂSLĂUANU.

Aviz preoților și învățătorilor.

Temelia culturală a unui neam fiind poporul și mai ales conducătorii lui firești, preoții și învățătorii, ne-am dat seama că la noi orice mișcare literară nu poate avea chezeșia trăinicieii și-a drepteii căii, pină cind nu pătrunde și în această pătură socială. Am dori deci ca revista noastră să-și aibă rădăcinile în acest pămînt bogat și sănătos. Această dorința a noastră numai atunci se va întrupa, cînd grosul cetitorilor noștri il vor forma cărturarii dela sate. Ne-am hotărît așadar să facem acestor cetitori favoruri și anume:

Preoții, învățătorii și țărani frunțași cari nu sînt și n'au fost abonații revistei noastre vor primi **gratuit** „Luceafărul“ pe anul curgător 1905, dacă în cursul lunilor *Februarie și Martie a. c.* vor trimite abonamentul de 7 cor. pe anul 1906. Astfel revista il va costa pe doi ani numai 7 cor., în loc de 14 cor. — Numărul exemplarelor ce le putem da în aceste condițiuni, fiind numai **cincizeci**, rugăm să se grăbească cei interesați. Acest favor se dă numai pentru *Ungaria*.

Red. și Adm. revistei „Luceafărului“

Abonament.

Abonamentul se plătește înainte! Ediția de lux, supt bandă de carton, pe an: în monarhie: 20 cor.; în străinătate: 25 cor. Ediția obicînită, în monarhie: pe un an: 12 cor.; pe $\frac{1}{2}$ an: 6 cor. Pentru învățători, preoți săraci și studenți: numai pe un an: 7 cor.; — în străinătate: un an: 16 cor.; $\frac{1}{2}$ an: 8 cor. Pentru preoți, învățători și studenții din România: numai pe un an: 12 cor. — Un număr: 50 bani; în străinătate: 65 bani.

== Onor. cetitori sînt rugași a-și relnoi abonamentele ! ==

Autorii, cari voesc să li se anunțe apariția publicațiilor în revistă, sînt rugași a trimite Redacției noastre cite-un exemplar.

Aviz redacțiilor.

Reproducerea articolelor din „Luc.“ — fără indicarea izvorului — e oprită. Reproducerea ilustrațiilor e permisă numai cu învoirea prealabilă a redacției noastre.

INGROPĂRE.

I.

È îngropare azi la mine...
Din ochiul vecinicelor stele,
Cad razele tremuratoare
La groapa visurilor mele...

Se zbugiumă înfiorată,
De-un tremur, geana lor de aur;
È-atît de tristă 'nmormîntărea
Celui măi drag și scump tesaur.

Truditul suflet se întreabă:
De ce chiar cea măi dragă mină
Ursită-î pe sicriu s'arunce
Întîiul bulgăr de țărînă?

II.

De va veni la tine vîntul,
Purtînd povestea mea amară,
Jelitul lui să nu te 'nfrîngă,
Mustrarea lui să nu te doară...

Nu-î vina ta... Așa e scrisă
Nemilostiva lege-a firii:
De smăltul otrăvit al brumei,
Să moară toamna trandafirii.

Și cine s'ar opri să plîngă
O frunză veștedă 'n cărare,
Cînd codrii freamătă alături
Și rîd în răsărit de soare?

O. G.

GAZEL XXXIII.

După PLATEN.

Încercat-am multe 'n lume, cu avînt, cu bărbăjie,
Și-am simțit adesea, cumcă totul e zădărnice;
Credeți-mă însă, tineri, că viața-î o comoară,
Căci deși a eî povară și a vremilor urgie
M'au trîntit adesea-n tină, m'au făcut să-mi blestem ceasul
Nașterii într'astă lume plină de nemernicie,
Totuși bun e scrisul soartei, ca: ostaș să fie omul,
Luptă crîncenă viața, lumea cîmp de bătălie.
Oțelitu-mi-s'a'n luptă inima, ființa 'ntreagă:

De s'ar nărui asupra-mî toat' a ceriului țarie,
Nu mă tem: la urma urmii tot ne-ajunge coasa morții;
De aceea azi gușta-voiî, ce viața ne îmbie:
Dați încoace plin paharul și-mi cîntați cu foc din ștrune,
Pentru slabî e neagră lumea, eî o văd trandafirie!
Ca de aripî nevăzute azi mă simt urcat spre ceruri,
Tuturor le port în suflet o curată prietinie;
Dragii mei, goliți paharul, după datina străbună:
Vor veni măi grele vremuri, nu ne pasă, pot să viel

VALENTIN BUDE

✓ 9 2303

Univ. "Petru Maior" Tg. Mureș

094616 2613

DEZERTOR...

— Despărțiri ocolire la dreapta! — *Marș!*... Baterie înainte! — *Marș!* Bateria, ruptă pe despărțiri, a pornit ca un singur om. Pe nisipul șoseluții de centură pașii soldaților răsunau scurt, cadentat, scrișnind.

— Sună trompet!

Trompeții începură a sufla în trompe. Marșul sprinten, cu 'ntorsături vioae, suptiri, sfredelitoare, se revărsa limpede în liniștea nopții de toamnă, furind picioarele soldaților.

Mai erau vre-o două ciasuri pin' să se lumineze. La ziuă trebuia să se 'nceapă tragerea de război. Un rind de oameni pornise de cu seară cu artificierii, cu triumphiurile de vizare, cu telefoanele militare, cu cărucioarele de cablu, la grupul destinat pentru tragere.

Soldații aveau chipul cu penaj, ranița cu micul echipament, arma, cartușiera, sacul de zemeți și bidonul.¹

De la un timp lăsară șoseluța de centură și o luară pe drumul ce tăia țarina. Trompeții tăcură. Pe 'ntinderea cimpului plutia liniște adincă. O lumină de foc pâlpii departe, la vreo bostană.² Rarițele străluciau în cerul limpede ca seninul albastru al unei pietre s umpe. Luna era sus. Luceafărul de ziuă schinteia par'c'ar fi fost scos din foc. Și era aiita tinerete în scăpărătura lui, că-ți venia să crezi că-î un lucefăr nou-nouț, răsărind atunci pentru întâia-oară în vălmășagul lumilor fără număr din nemărginirea înălțimilor.

Drumul robilor se deslușia ca o pirtie albuie prin spuză stelilor.

— Pas de voe! — *Marș!* răsună iar glasul vagmistrului.³

Oamenii rupseră rindurile, stricară cadenta și se strinseră — din mers — cete-cete. Unii începură a fuma, alții a fluera. Mergău fără rinduială, armele erau ținute aci în cumpănire, aci pe după spete, ca la cavalerie, aci pe umere, cu straturile înapoi ca niște ghioage.

O ceată de lalomiteni cînta:

- Bordeiaș, bordeiū, bordeiū,
- Cu mărlăcei de teiū
- S'a 'ncuibat dragostea 'n ei!

Un papugiū de București fluera un vals veciū pe care-l fluera 'n gînd și sergentul-major. Cînd și cînd s'auzia cîte-un gradat care vrea să fumeze:

— Te știi tu, leat, care mî dai mie-o țigare!
Și oamenii se grăbiau care mai de care să-î

dea tabacherea. Iar gradatul, după ce și-o răsucia:

— Foc, leat!... Foc de baterie!

Și iar săriau cîte 4—5 soldați, să-î aprindă țigarea.

Erau toți veseli: și soldați și gradați. Numai bietu Florea Cazacu mergea mai la o parte, ținînd o potecuță ce șerpuia pe stînga drumului. Și era atit de năcăjit, că să fi dat cu cuțitu 'n ei, nu pica pic de sînge. Îi venise hirtie dela vāru-sāu din Obișneni că loana lui fugise cu Toader Lupu din Gîrlița. Mergea mai la urmă, mai la o parte, ca un cîne bătut care tot se ține de carul stăpinului, dar nu prea îndrăznește a se apropia.

Sufletul lui se strinsese, se închisese ca un melc în căsuța lui. Doamne! Cum ar fi mai vrut el să zboare pină 'n Obișneni!

Vagmistrul comandă luarea pasului de marș reglementar. Se lumina de ziuă. Treceau printre porumbiști. La capetele locurilor erau căruțele oamenilor ce veniseră să-și culeagă porumbul. Copiii eșiau în marginea drumului să se uite la soldați. Oamenii se îndreptău de șale și se întorceau cu fața spre ei, ținînd mina stîngă 'n șold, dreapta cu cosoru 'n jos. Drumul era reavăn. Tufe de cornuți îi strejuiau laturile. Ajuși la grupul de tragere, vagmistrul comandă:

— La stînga 'n bătae! — *Marș!*... Baterie!
— *Stă!*... Puneți baione! *ta!*... Faceți! — *Pyramid!*

Armele fură rezemate cîte patru — cîte patru 'n cîrligele baionetelor, cu paturile sprijinite în pămînt. Mai departe se vedeau artileriști călări cari porneau «pichetul de incendii». Țăraniū ce cădeaū în zona tragerii fură goniți de pe cîmp. Soldații fură împărțiți: cari observatori pe la punctele destinate fiecăruia, cari tunari la turelele de 37 milimetri, cari la turelele de 52 milimetri cu eclipsă, cari la tunul Krupp și la mortierele de 120 milimetri. Turelele și cupolele se umplură în curînd de obuze, de șrapnele și de mitralii.

Florea Cazacu era trăgaciū la Krupp. Toată lumea era gata. Pe cîmp, la doi-trei kilometri de forturi, filfiiaū steaguri puse pe prăjini înalte. În ele trebuiaū să izbească marile guri de foc. Mai aproape de grup, se vedeau — închipuite din lemn — niște tunuri de-ale vrasmașului. În ele trebuia să țintească tunurile din turelele cu eclipsă. Iar aproape de turelele mici și pe glacisul⁴ șanțului lor exterior erau rispite în țiratorii cîteva companii vrășmașe

¹ Sticlă pentru apă, «flașcă.»

² Grădină de pepeni.

³ Corupție din «wachtmeister».

⁴ Povîrniș.

Dr. N. Comșa.

Vasile Dămlan.

(tot din scînduri) presupuse în momentul asaltului asupra liniei întii.

Observatorii erau pe cîmp, așezați pe la punctele lor. Cînd și cînd se auzia clopoțelul dela telefonul comandantului. Dacă ai fi pus urechea, ai fi înțeles :

— Allò, ... allò ... Observatorul No 7 către comandantul sectorului de tragere !

O bună parte din acești observatori erau feciori de plugari, și numaî de telefon n'auziseră ei în satele lor. Dar acum se deslegaseră de limbă și își vorbiau de «telefon», de «stupilă» de «planșeta de tragere», de «calota chiurassă», de «mecanismul de închidere» par'c'ar fi vorbit de lucruri cu cari au avut toată viața lor a face. Căci să nu vă închipuiți iubiții mei cetitori, că cetatea-i miliție ușoară. E poate cea mai grea ! Infanteria ce are ? ! Școala de soldat, școala de companie și de batalion, serviciul interior, în garnizoană și în campanie, nomenclatura puștii, portul efectelor și instrucția pe jos.

Artileria de cîmp ce are ? Nomenclatura a două feluri de tunuri, instrucția pe jos și călare, reglementele generale și grija calului. Artileria de cetate are tot ce-am înșirat pentru infanterie și pe de-asupra cunoașterea a cinci guri de foc : 37, 52, Krupp, mortiere și obuziere de 120, dacă nu și obuzierul Chammond de

210, sau tunul de asediu de 150 milimetri. E glumă ? Toți gradații știau ce-i Cetatea și sergentul Pelin striga 'n fiecare seară la teorie : — Cetatea-i armă specială, leat ! ...

Generalul sosi într'o trăsură de frontieră. Trompeții sunară primirea, colonelul dădu raportul. Oamenii așteptau încremeniți pe unde erau.

Vremea se întunecase de tot. Un vînt rece începuse a sufla, șuerînd prin viile de prin prejur.

— Cine trage azi, colonele ? întrebă generalul.

— Școala regimentară, domnule general !

Școala regimentară era bateria în care se afla și Florea Cazacu. Soldații ce urmau școala erau făcuți la șase luni brigadierii, la un an sergenți — negreșit dacă treceau bine examenul.

Trompeții se urcară pe parapetul cupolei, prubuluindu-și încet trompele. Ofiterul aghiotant le făcu din mîină și semnalul «inceperea focului» răsună în liniștea zilei mohorîte, prelung, suptire, încrîncenător, pierzîndu-se apol ca un fir din ce în ce mai suptire, din ce în ce mai slab, mai îndepărtat.

Ai fi zis că trompele au glas omenesc, atît de lămurit era ceea ce spuneau ele prin gurile lor de alamă : încordare de mușchi, seninătatea

gîndului datoriei, uitarea dorului din sat, pregătirea de a primi împărtaşania focului.

Generalul intră în cupolă și controlează ochirea tunului. Apoi glasul căpitanului răsună aspru, tăios, în liniștea de moarte:

— Sus! — *Cupola!*

Un soldat răsuci de-o pirghie și uriașa ferecătură numai în fer și 'n oțel se ridică în sus, înspăimîntătoare, gata de trăsnet. Prin inimile soldaților trecu un fior neînțeles.

— Tun! — *Foc!*

Cazacu făcuse genunchi pe piciorul drept și trăsesse de cordița stupilei. Un bold ascuțit trecu ca fulgerul prin urechile lui ce-î auiaș acum. Cupola miroșia a pulbere și prin ea se jucau rupturi de nori de fum. Supt podină se auziau oamenii ce-î primeneau aerul. Căpitanul comandă iarăși:

— Jos! — *cupola!*

Și tunul ce făcuse începutul tragerei, se coborî iar supt pămînt, trăgînd după el acoperimîntul de oțel. Al fi zis că-î o fiară spurcată care s'ascunde greoaie, în vizuina ei.

Mai în acelaș timp locotenentul de la mortiere comandă:

— Foc de mortiere! — Mortiere! *Foc!*

Obuzele porniră ca două pasări gemene. Pe gurile largi ale mortierelor zburiră cîte o limbă de flacări pe cari vîntul le întoarse înapoi, frîngîndu-le și băgîndu-le prin ambrazure...¹

Și pînă la amiază a fost o necurmată bubuire de tunuri mari, iar după amiază Cazacu fu trimis ca observator.

Stătea pe malul unei vălcele pline de țiperig.² Tunurile detunaș acum la spatele lui, în urmă. Pe sus punea proiectilele. Cînd auzia zburînd tunul, Cazacu se uita la steagul lui, pe din inapoia triunghiului de vizare. Ochia repede ca alidada,³ cînd se spărgea obuzul și chema la telefon:

— Lovitura lungă! — dacă obuzul cădea dincolo de steag.

Nori negri alergau prin văzduh dar nu prea miroșia a ploae. Cîmpul părea pustiū. Pe alocuri se zăria grămezi de porumb auriū, curățit de foc. O tristețe nemărginită umplea cuprinsul. Și era ceva deosebit în tristețea asta! Părea că vine de departe de tot, de pe alte lumi mult mai triste ca a noastră, părea încădrată de jale nețărnută. Cerul părea mai jos. Prin viile din spre stînga, vîntul se juca cu coardele deslegate.

Florea Cazacu sta țintuit pe malul vălcelei și sufletu-î plîngea de mîhnire.

Une ori căuta să se îmbărbăteze:

¹ gauri în zid pentru a trage cu tunuri.

² Ardelenii zic acestei plante «pipirig».

³ Riglă mobilă pentru măsurarea unghiurilor.

— Și dac'a fugit, ce? Nu mai sînt fete 'n sat?

Dar gîndul lui îi răscolea neînduplecat amintirile. I-se deslușiau în suflet zile frumoase trecute cu ibovnica la muncile boeresti, amurguri dulci de primăvară, nopți fermecătoare pătrunse de mirosul florilor de salcîmi, apoi chipul minunat al Ioanei, cu nelipsitul ei suris ca'd și desmerdător ce-î picura din luminile ochilor mari, albastri ca cicoarea, cu nărul ei mătășos, galben ca borangicul, mirositor ca o grădină înflorită.

Și atunci simțea că i se răstoarnă măruntale și ar fi vrut să se tăvălească pe jos, să zvîrle chipul din cap, mantaua de mîneci și să plece. În urma lui tunurile bubuia unu' după altul, zburînd fulgerător de repede, durduind ferecăturile cupolei, cutremurînd văzduhul, răsunînd pînă 'n poalele podgoriilor, zvîrlind în înălțimile înorate obuzele și srapnelele ce zburau puind, țiuind ca niște pasări nevăzute...

Trompeții sunară cătră seară retragerea observatorilor de pe cîmp. Începea tragerea cu tunurile mici. Cazacu a plecat la chemarea trompetei, cu inima amărîtă, cu sufletul frînt. Ah! Ce bine i-ar fi lui în gura tunului!

Tunurile mici începură a cînta și ele pe limba lor. Un frunțas glumi.

— Astea par'că-s niște cotei pe lingă dulăul de Krupp. Vremea se întunecase de tot. Și vîntul se 'ntăritase: șuera prin ambrazurile tunurilor, se 'ncurca prin faldurii mantalelor, urla prin vii Ziua scădea. Venise timpul turelelor cu eclipsă. Generalul voi să le vază și pe ele. Soldații cari trăseseră pînă atunci, sau cari fuseseră observatori, cănătară repaos. Începură să se împrăștie, pe aproape de fort.

— Sus! *turela!*... Tun! — *Foc!*

O linie luminoasă zburci pe gura tunului. În clipa inserării lumina roșie, înflăcărată, părea înveninată ca o limbă de balaur din povești. Al doilea tun bubui; apoi al treilea. Tunarii dela tunurile următoare schimbară înălțătorul și deriva. Apoi comanda răsună tare, în liniștea inserării.

— Foc de bateriee! — Bateriee! — *Foc!*

Cele cinci tunuri răzbubuiră 'ntr'un singur tunet. Apoi coperișele se coborî încet, ușor, ascunzînd tunurile. Perdele de fum se tiraū prin șanțul exterior.

Florea Cazacu porni să-și mai desmortească mădularele. Camaraziil lui se zăria icî-colo. Unii stau lungiți pe mantale și fumaū, alții mai la o parte vorbiaū, flueraū. Unul dintr'o altă baterie, chiui strașnic.

— Mai am douăzeci pînă⁴ și m'am dus, măăă:

⁴ Expresie soldățească: cîte o pine pe zi, două zec de zile reprezintă douăzeci de pînă.

Se inserase de-a binele. Tunurile bubuiau înainte

Prin vii urla, plîngea vîntul. Din cerul întunecat picura o tristețe de moarte. Cazacu mergea în neștire, cu gîndul la Obîrșeni...

După cîtva timp intră în porumbiști... Îi trăgea par'că cineva de mîină să intre în porumb. Stătu cîtva timp în loc, apoi intră. Porumbul mare, ciocanii groși ca ciomegele, știuleții lungi ca cisme e. «la așa se făcuse porumbu în anu cînd s'a prins loana la horă!»! Prin foile uscate ale porumbului vîntul trecea șuerînd. Une-ori însă avea vijiiuri cari sîmănau a suspine. Cazacu se gîndia la Obîrșeni. Vedea lanurile de coceni, căzînd în gura cosoarelor, cărăle de porumb curgînd în sat, drumul tariinei presărat pe ici-colea cu cîte o foaie de porumb albă ca un fulg. Și i se 'nfățișa cîmpul trist de toamnă, cu miriște înegrite, cu grîul răsărit de abia pe alocuri, cu ciocălaștile cu teși de ciocani ascuțiți, scurți, drepti ca niște virfuri de sulite ce răsăriau de supt pămînt. Apoi, serile liniștite de toamnă îi veniră 'nainte cu clăcile, cu furcăriile lor, cu vinul nou ce ferbia mai la fiecă casă de Român! Și dumi-

nicele cu horile înfierbîntate, cu fete șirete, cu flăcăi iuți de picior și răi de colț, cu moș Dorică lăutarul ce se dădea pe lingă fete și le striga cum strigă flăcăii :

«La horă mă 'ndes, mă 'ndes
«La argea nu știu să țes»!

Uitase și de «planșetă» și de «stupilă» și de miliție! Vîntul plîngea prin porumb și tot lanul plîngea cu el... Și deodată peste vuetul vîntului se revărsă 'n coprins semnalul «adunarea» Dar Cazacu îl auzi ca prin vis... Mergea, mergea mereu... Apoi, după cîtva timp se opri în loc: «Ce fac eū?» ... Porni iarăși. Ciocanii de porumb fugiau pe lingă el... «Unde mă duc»? Mușuroaiele îi puneau piedecă: de vre-o două ori era să dea 'n nas... «Tuma la Obîrșeni mă opresc!»!... Capu-i frigea. Vîntul părea că-i încărcat cu limbî de flăcări...

Seara, Florea Cazacu fu trecut «lipsă la apel». Iar a doua zi, de dimineață, la cafea, un țigan — făcut de curînd fruntaș — se răsti la artelnic. — Prezantă-te 'ncoa scurt, leat, cu porția lui Cazacu!

C. Sandu-Aldea.

POPA VASILE.

În odaia îngustă, joasă, cu ochi de fereastră mici, somnuroși, roșcați de lumina cînd sălta-toare, cînd pacinică a bețigașului de său de pe masă, se plimbă cu pași largi, se oprește cu minile lăsate grele de-alungul trupului, apoi iar pornește virîndu-și brațele unul supt celalalt, un bărbat adus puțin de spate, în barba revărsată bogat cu mănunchiuri groase de fire argintii, cu mustățile ca două coarne de berbece, ce se pierd în barbă, roșcate, cu puține fire albe. Din cînd în cînd rămîne dușă masă, vrea să se așeze pe scaun, dar iar se îndreaptă. Pe c'teva clipe capul se ridică mareț, și supt sprîncenele dese, stufoase, ard în vîpăi două diamante negre, orbitoare. Nasul de vultur palpită, pare că miroasă în depărtări mari.

În casă e liniște grea. Din odaia vecină, pe ușa deschisă se aude respirarea regulată a celor ce se odihnesc, scutiți de răsufletele reci ale vîntului, ce flueră cu o mulțime de întorsături, în strașina lungă a casei, afară în toamna tirzie. În vatra rece în două colțuri doi grieri numără clipele ce trec, cu glasul răgușit de atîta numărare. Sfinții în haine largi, șterse, ascultă cu capetele plecate, din cadrele icoanelor vechi, furtuna de afară. Ascultă și par foarte adincii cu gîndul, ca niște moșnegi ce au adormit la un priveghiū, cu coatele pe masă.

Pe după icoane sînt virite tufe de busuioc și izmă creață, cu miros de sărbătoare.

Într'un firziū bărbatul se opri în mijlocul casei dupăce închise ușa odăii vecine. Stătu mult, ca împietrit, cu capul plecat, cu brațele încrucișate. Din cînd în cînd ofta, și barba mare se zbătea repede pe piept, ca o descărcare nervoasă. Afară vîntul se văita prin frăgarii negri, se învăluia pe supt streșină, înbulzindu-se în geamurile mici, și se depărta apoi, ca răpit, într'un întuneric de să-ți scoți ochii, lăsînd răstimpuri mari de liniște în urmă. — Din ochii negri aprinși, se desprinseră repede doi stropl mari și se perdură în barba incilcită. Pașii se măsurară iar, hotărîți acum spre masă, și scaunul cu spătează scîrțai dureros.

O coală albă de hirtie aștepta acum să i se incredințeze, ceace nu știa. Peana înțepenii între degetele groase. Vînele se umflară supt pielea galbină-vineție, ca niște sforicele de un vinăt tulbure.

«Măria Ta!

«De douăzeci și cinci de ani sînt aici în satul unde m'ai trimis. 25 de ani trec ca o palmă la ureche, dar pentru mine au fost douăzeci și cinci de veacuri, Măria Ta! Pină am fost la învățătură m'ai cunoscut bine, pe mine

și pe Toader Vălean și pe Petru Muntean. Noi țineam strana. Acum ei s'au dus de mult, Măria Ta, și numai eu am mai rămas, cu Vasile Todoran». — Și aici mina lui Vasile începu să tremure ca de friguri, pe ochi i se puse o ceață deasă. Șirele ce se uscau pe hirtie i se părură grozav de încilcite. Se vedea cum joacă literile, cum se deslănțue, cum se împrăstie, și cum dispar apoi cu totul. Vasile Todoran se frecă la ochi, dar ochii nu mai vedeau în afară. Se lăsă greu pe spăteaza scaunului, și oftă din adînc. Flacăra luminării de pe masă sălta să-și peardă vederea, și capătul ars al feștilei, se plecă

ce domn, ia nu așa numai o riză de scriitoras! Avea băiatul glas bun, ce mai glas, «got», cum zicea cantorul Mitru. Și dacă nu s'ar face popă, atunci pentrue mai dă D-zeu dar la oameni?

Și Vasile Todoran, cum sta răzimat de spăteaza înaltă a scaunului de stejar, vedea ca în vis toată viața ce a urmat pentru el, din această hotărîre a bătrînului neînduplecat.

O casă mică, cu ferestrele murdare, cîrpice cu hirtie, locuința unui pantofar uscat, vinăt la obraz, care toată ziua ședea pe un scăunaș punea petece orî tîlpi, fumînd neconținut și

într'o parte roșu la vin. ^{Dr. T. Mitroiu} Supt para tremurătoare sfinții vechi de pe părete, păreau că se deșteaptă. Vîntul afară se izbia în ferestile mi-îi, și un ochi de hirtie de-asupra plesni. Vasile Todoran deschise ochii tresărînd. Flacăra său-lui de pe masă se lungise, și era gata să se desprindă de feștilă. — «Ce vreme Doamne, ce vreme!» — Și cu o năframă neagră astupă ochiul. Apoi se așeză iar pe scaun.

De cînd duce el amarul ăsta de viață! Bătrînul badea Iacob, tatăl lui, să i fi dat lui bună pace, să fi rămas aci în sat în rînd cu feciorii. Cine ar fi ca el acum. — Dar nu! Bătrînului îi ardea să facă domn din Vasile al lui. Și încă

golînd tot la trei clasuri o jumătate de litră de rachiu. Un ucenic ghebos aducea și ducea marfa, punînd în totdeauna în buzunar glaja stăpînului. Aci a început să învețe lecția ce i se spunea în școală, — în mirosul de tutun, de cleiuri, de vinar și pe umedă, putredă de jumătate. — Cînd îi vin în minte anii petrecuți aci îl cuprînd fiori reci.

Numai după ce s'a ridicat și a schimbat cvartirul, la cei doi prietini, cu cari mai tîrziu cînta în strană, numai atunci mai prinse și el vlagă. Anii pentru preoție erau doi, pentru cei ce se grăbiau, pe cari îi așteptau poporeni acasă ca pe spinii.

Dar de acești doi ani Vasile Todoran își aducea totuși cu drag aminte. Mai ales de unele zile mari. Când se strecura cu cei doi prietini la crîșma lui Tănase, și puneau trei șurțe de a crîșmăresil în celea trei ferestre, și așezau lumina în mijlocul mesii, iar în jurul luminii trei litre deocamdată. Feciorii se mai încălziau la inimă, și li se deslegau limbile, și le porneau lacrimile odată cu cîntecile. Și ce cîntece Doamne! — te aprindeau și mai mult ca vinul, nu sarbede și bolnave ca celea de acum. Și Vasile era cel mai meșter. În asta una nu se înșelase bătrînul: feciorul lui avea un glas,

biserică. Ei să înduioșau mai în grabă ca Vasile, și pe buze le veneau cîntece de dragoste. Dar Todoran repede schimba tactul și se pomeneau cîntind:

«Cine trece Oltul mare?
Ce viteaz răzbunător
Umple astăzi de teroare
Zbirii bietului popor?»

Și nu se prea puteau dumeri ce va să zică: «zbiribetului» spus totdeauna într'un singur cuvînt. Dar Vasile punea repede capăt nedumeririi, căci încheia cu:

Dr. Șt. C. Pop.
Doamne ce mai glăs, «göt», cum zicea diacul Mitru.

«Trei colorî cunosc pe lume
Ce le țin de-un sînt odor:
Sînt colorî de-un vechi renume
Suvenirî de-un brav popor».

Vasile cînta înainte, pretinii îl acompaniau. Și ochii lor cuminți se umezeau, și cînd se depărta și al doilea rînd de sticle goale să vină iar pline, pretinii se îmbrățișau, și apoi liniștindu-se făceau planuri mari pentru viitor. — Cei doi aveau acasă logodnicile, ce-I așteptau cu ochii plîși, blăstămînd atîta foc de învățătură, ce trebuie să ai ca să poți cădelnița în

Dr. I. Suctu.
«Plîngî popor nenorocit,
Plîngî că Tudor a murit».

Și cei doi pretini plîngeau cu lacrimi amare moartea bietului crai Tudor Olteanul, care trecuse

«Fără cruce, fără floare
Fără lacrimi pe mormînt».

Amintirea acestor zile mari era singurul punct luminos în toată viața lui Vasile Todoran. Dar cît de rari aũ fost acele zile; cite-odată i se părea că partea asta frumoasă din viața lui a fost un vis numai. — Mai ales după ce-I muriră pretinii.

El nu a avut logodnică pînă a fost la pricopsală. dar cînd a venit acasă 10 ar fi mers după el. Preuteasa, însă, totuși cea mai din oameni a trebuit să fie.

Popii Vasile îi vine în minte toată viața lui de popă aci în sat. Și din toată înțelege numai atîta, că tatăl său mai bine-l lăsa să crească aci în rîndul celorlalți feciori. — Ar fi azi om de frunte. Anii răi l-au legat de gard și pe el. Cei buni i-a pus la școli pentru un băiat, care după 5 ani muri în aprindere de plămîni, și pentru o fată, care încă a fost un an la oraș.

— El a muncit în rînd cu ceilalți oameni din sat. A muncit ca un boi și nu s'a ales cu nimic. — Că dacă era an ploios ecleția se îneca de bălțile ce le ținea lunca cîte o jumătate de an, iar de era secetă crepa cleiul de supt firele rarî de iarbă, și cucuruzul își învîrtea frunzele ca fusele. Moșia lor cea bună, din Fată, a pus-o tatăl-său cu școlile lui. Cu oamenii era înrudit cu jumătate satul. cît despre partea lui. cît despre partea muerii, și dela aceștia înzădar cerea. Ceilalți erau săraci, și n'avea ce să le iee. — Toate ar fi mers cumva, numai să fi fost ani buni. Mai ales anul acesta din urmă. — Trei vițișoare în graid, și el nu are un car de fin, și toamna veni de grabă. — Le-ar fi vîndut, și nu le lua nime, numai pe preț de bățocură. Oamenii mulți plecară la America. Iși vîndură tot, tot afară de femeii și copiii, ca să-și poată face bani de drum, și porniră cu gîturile uscate și cu ochii umezi. Și s'au dus mulți!

Iarna bate în curînd la use și popa Vasile de mult nu mai are astîmpăr. De cînd au pornit să meargă oamenii în lumea cea nouă, îi tot umbra și lui ceva prin cap și nu spunea la nime. Dar nici odată nu a fost așa de zdrobot ca în sara asta. — După ce-și depănă așa în minte viața și năcazurile lui, cum sta răzimat pe spăteaza scaunului de stejar, se ridică iar și începu să se plimbe prin casă. Într'un firziș se opri din nou în mijlocul odăii cu bratele încrucișate, și stătu mult acolo ca împietrit. — Afară, în noaptea adîncă, vîntul via într'una. Doauă lacrimi mari se perdură iar în barba înclintă, și popa Vasile porni cu pași hotărîți înspre masă, și se apucă din nou de scris.

«Măria Ta!

«Ei, Vasile Todoran, de 25 de ani preotesc tot acolo, unde m'a pus Măria Ta, pasă-mi-te așa e voia celui de sus. Acum eu am avut un ficior, pe care l-am purtat cinci ani la școală, dar ăla a murit. Dacă murit s'a odihni, Măria Ta, Dumnezeu să-l ierte. Acum Măria Ta vei ști c'a fost mare secetă în anul acesta și am

trei vițișoare și nici un car de fin. Să le vinzi, le dai pe nimica. — De celealalte ar mai fi cumva, dar cu mălaiul stăm rău de tot. Poporenii n'au să-mi dee nici cîte-un cop. Si am, Măria Ta, nevastă că-mi trăeste încă, și doi băieți peste 10 ani amîndoi, dar pe ăstia vezi bine nu i-am mai putut duce la școală. Și așa ei pot trăi și cu mălaiu. Dar mai am, Măria Ta, o fată de 24 de ani, și nu s'a măritat încă... A fost un an și la școală la oraș, dar domnișoară tot nu poate fi, că nu avem nici bani; apoi ficiorii din sat se vede că nu prea îndrăznesc, știu Dta ca ei, și așa e trecută de 24 de ani și nu s'a măritat încă. Si să o vezi, înaltă, mlădioasă, cu fața albă ca de crin, cu ochii negri, negri și umezi. Si stă așa și nu se mărită. Măria Ta! Pe mine pentru fata asta mă doare. Si să mă ierți, Măria Ta, dar cînd mă uit la ea, blăstăm ziua în care m'a dat tata la școală. Acum de aceea viu eu să scriu Mării Tale: vreau să adun ceva bani să-î fac o zestre, ori dacă mă duc de acasă gîndesc că ficiorii vor fi mai îndrăzneți, că preuteasa, Ruxandra, e tărăncă și ea. — Eu sîngur îs domn la casă. Că uită de asta voiam să spun Mării Tale: eu vreau să mă duc din sat oblu în America S'au dus ei încă oameni dela noi și au făcut bani. Acum eu numai de afîta mă rog să-mi dee Măria Ta slobozenia asta, și să-mi ție satul pînă voi veni. Nu ca poartă vreau să mă duc, Măria Ta. Nu. Patrafirul îl las aici, ci acolo spun că sunt fabrici multe și plătesc bine. Nu pentru mine, nici pentru Ruxandra ori pentru cei doi băieți. Te rog, ci numai pentru ea. De ea mi-e milă că e trecută de 24 și nu s'a măritat încă, și apoi mai spun eu încă ceva, dar numai Mării Tale: așa-i ea, nu poate mîncă nici cum mălaiul gol. — Si în America fac oamenii bani, Măria Ta, și trebuie să mă duc. — Așteptînd slobozenia, s'arută dreapta Mării Tale sluga plecată:

Vasile Todoran,
popa din Lupeni.»

Popa Vasile, zdrobot, împătura hîrtia, o puse bine, și așa îmbrăcat se răsturnă pe lavita de lîngă fereastră în care răscolea și acuma vîntul.

Dimineața încirpă un cal, cu șaua de lemn îmbrăcată în piele neagră, dela judele, și fără să spună femeilor de ce, a zis că trebuie să meargă pînă în oraș la postă.

Cînd să iasă însă pe poartă, un copilandru de vre-o 16 ani, oaches, îmbrăcat în suman, se arătă și el în prag. Calul umed de ploaie, sforția pe nările ferbinții.

«Domnule părinte, să faci bine să vii că moare taica.

— Cum moare, mă Ionică? N'a fost beteag.

— Numai de 2 zile a căzut la pat. Dar acum moare părinte, fă bine vină în grabă!»

Ai lui Ionică ședeau afară, cale de-o poștă pin' acolo. Popa Vasile sări din șea, se întoarse furtună în casă, luă patrafirul și ciaslovul, se avintă iar, și pleacă amîndoi.

Colo după amiază o căruță se opri înaintea casei preoțești — » Vino, Ruxando, de na patrafirul și ciaslovul. Trebuie să-l ducem la doctoru. De nu, omul ăsta moare cu zile. E în aprindere de plămîni, așa cum a fost Gheorghies al nostru.»

În căruță nu se vedea numai lina cojocului, ce acoperea pe bolnav.

Sara căruța se opri iar aci. Popa zise scurt: «Na Ionică, dacă-l ajunge acasă, să faci cumva să trimiți calul că e al judeului». Și întor. in-du-se cătră preuteasă: «I-a dat leacuri și a zis că-i trece. Dar de nu mergeam era gata. Vezi, mor cu zile bieți oameni.»

Cînd să se desgate popa, Vasile dă de scrisoare în buzunar. Și-a uitat azi toată ziua de ea. O scoate, o întoarce, se uită pe toate părțile la ea, apoi se apropie de vatră și o pune în flacări, gemind din adînc:

«Mare e unul Dumnezeu și nu ne va lăsa!»

I. Agirbiceanu

NOTIȚĂ DESPRE FABIAN ȘI MURGU.

Ardelenii profesori în principatele române au o istorie, care va trebui să se scrie odată, pentru că va fi încă mult timp necesar să se lămurească bine *cine și cum* a lucrat la crearea unității culturale, cită este, cită va mai fi.

Din această istorie fac parte următoarele trei notțe scoase dintr'un memoriu înedit al lui G. Săulescu, profesorul moldovean, care recunoștea că Ardelenii «au renăscut și au creat limba, literatura și istoria dacoromană».

Memoriul se află în manuscriptul dela Academie, ce poartă Nr. 1639, la paginile 3—109. Memoriul este scris la 1864.

I.

Despre *Fabian*: Era dintre profesorii, care *ex consilio* s'au asociat cu Asachi, să scoată «Albina românească» (p. 12. v.) Asachi căpătă proprietatea gazetei; «eu și Fabian căpătaram a) a lucra articli, b) a traduce novitățile din gazetele străine, c) a corege gazeta și cite un articlu scris de D-lui —» (p. 13). Examenul dela Academia lui Vasile Lupul, dat la 1829, cuprinse și limba latină și geografia, pe care le propunea Fabian. La acest examen Grecii intriganți suferiră o infringere rușinoasă (p. 15—16). Cînd a plecat Asachi la București, pentru facerea Regulamentului organic, gazeta o redactau singuri Săulescu și Fabian. «Pre atuncea începîndu-se revoluția Belgiei, înșiram în gazeta noastră articli... preseii belgiene libere și revoluționare... încît se minunau cei din București și dl Eliade, redactorul Curierului român, cum ne permite cenzura rusă a avea o gazetă așa de liberă. Cauza era că dl Mihanov, ce purta numele de cenzor rînduit din partea Rușilor, neștiind românește... i se putea atribui zicerea... *Dominus haud curat*

quantitate syllaborum» (p. 17—17 v., vorba unui fost profesor al lui Săulescu). Asachi le-a trimis dela București citeva fabule: *Oala de lut și de aramă în călătorie*, *Trăsura cu patru cai și muscă*¹ (aluzie la patru boeri care lucrau în comisia pentru Regulament și la logof. Const. Pașcanul care nu lucra «fiindcă pe lingă alte nu-l tăia nici capul»), și *Doi asini* «verberînd ironic cu atare cimilitură pe mine și pe bietul Fabian, care purtam *frustra* sarcinele» — (p. 17 v. — 18)², «Albina în timpul acesta critic, prelucrată și redactată de noi, exista și zbura liberă ducînd lectorelui și publicului mierea» — (p. 18. v.).

Fabula-i spusă rău; de-aceea este suficient să-i știm originea și bine să n'o mai cităm.

II.

La pagina 20 v. este intercalată o amintire despre *efectul școlii ardeleni* a celor trei eroi Clain, Șincai, Maior. Aproape verbal: Se zice că un profesor polon Vengerski, ce pe la începutul secolului al 18-lea propunea în lași limba latină și franceză, auzind că Transilvănenii au tipărit gramatice românești, se pronunță: dacă vor Românii să-i învețe gramaticele lor românești, apoi mai înainte de a trimite o ladă de acele gramatice, e bine să trimită un car de medicamente, care să-i facă pe Moldoromâni a avea gust de învățat gramatica lor.

Așa va fi fost la începutul veacului. Pe la 1830 se schimbaseră lucrurile.

¹ În ediția dela 1844, la p. 48 (*Musca și carul*) și la p. 32 (*Oala de aramă și oala de lut*).

² În ediția dela 1844 (Iași), la p. 10—11, sub titlul *Acii dol caltri*. Cu alt prilej și Săulescu i-a dedicat lui Asachi o fabulă (p. 40).

I. Russu-Mirianul.

Despre *Eftimie Murgu*, inteligentul, liberalul și zburdaticul compatriot, se spune (p. 47, v. și urm.): Formarăm în sfârșit și clasele de filozofie. Asachi propuse Mitropolitului să se aducă Murgu. Murgu începu a propune. «In persoana acestui Român bănățean află dl Asachi o peatra pusă în cale păcătoșilor său o spată damocleică» — (p. 40, v.). Cu prilejul unei schimbări de local, care avea culisele ei, Murgu nu voi să se mute cu clasele sale din academia vasiliană în cea mihăileană (mișeleană, cum zicea el; Domnul era Mihail Sturza! «Michel» pe franțuz). Sosește timpul examenului, vine Domnul, Mitropolitul, boerii, se aștepta și Murgul, care nu voia să intre într'un edificiu «profan». În fine, rugat, face examenul (p. 48, v.) și școlarii răspund bine. Asachi șoptește ceva Domnului. Eșind, Domnul, în loc de a mulțami profesorului, se pronunță: «Știu școlarii, pentru că au mai învățat odată obiectele acestea.» Săulescu adauge: «Imaginați-vă acum ce ferbea în Murgul coler co-sanguineu.»¹ Său-

lescu susține că, pentru a scăpa de Murgu, Asachi l-a pîrît la Domn că este și el «membru în complotul opozițiunei sale» (p. 49, v.) În Iași trăia pe-atunci un Grec Gerasim Crasa, «un spion rusesc»; acestuia i se propuse un post, la care Murgul avea drept să aspire: directoratul institutului. «Atuncia Murgul, ca Cosciusco cu spada ruptă, zicînd *Finis Poloniae*, dede dimisiunea sa și se duse la București, nesuferind în țară numită română să se vază subaltern, cum zicea, unui Arman... și unui Grec cațeon policinel, (paiat) ca Crasa» (p. 51).

Asupra crizei lui Murgu la Iași nu se știa nimic pozitiv. Bătrînii, ca d. e. Cipariu, știa; dar nu cred să fi scris ceva despre ea, afară de aluzia din corespondența cu Bariț ce-am publicat-o tot eu, în „*Tribuna Poporului*“. De aceea am extras din Săulescu pasagele, din care o intrigă și o antipatie de rasă reese ca ultimă cauză intimă a părăsirii Iașului. Acuza că Murgu a făcut politică la Iași, nu o cred fără nici un fundament. La București a făcut, precum se știe, îndată ce-a sosit din Iași. Oricum, cine știe cauzele mai bine decît Săulescu, — să le spună!

¹ Murgu avea și minți scurte. De-aceea Asachi îi zicea în bațjocură «Kenguru!» (pag. 48 v.).

ÎN TREN.

— După Gerhart Hauptmann. —

In goană sălbatic cîmpiei s'așterne
 Și tropotă trenul în noapte
 Eă treaz țin priveghiul... Alături pe perne
 Dorm somnu 'mpăcării vre-o șapte.
 Opațu 'n tremur clipește arare,
 Cînd roata s'avîntă și 'n vaier tresare —
 Departe în noaptea albastră
 Privirea-mi colindă lumina răzleață
 Și, ca o nălucă, trudită mea față
 O văd ogîndită 'n fereastră.

Aleargă fugarul și urlet păgîn
 Prin codri și plaiuri răzbate,
 În urmă-i jilipuri și ziduri rămîn
 În negura nopții 'mbrăcate.
 Și iată — vederea aș vrea să mă 'nșele —
 Un picur răsare-mi din genele grele
 Și 'n tremur obrazu-mi prelinge,
 Și lacrima 'n pieptu-mi un cîntec învie
 Și inima 'ntreagă i-l cade 'n robie,
 Sălbatic un dor mă încinge...

E dorul de țara luminii de-afară,
 Cuprinsă de sîrmele sure
 Ce pier într-o clipă, ca iar' să-mi răsară
 Și farmecul nopții să-mi fure
 Dar ochiul colindă și gîndul se zbate,
 Vrăjindu-mi icoană din vremuri uitate,
 Cînd prinse 'n poleiul de lună
 Jucau lingă iazuri și reaguri de iele,
 Seninului farmec și patimii grele
 Dînd glas din măiastra lor strună.

Cîntarea măiastră în noapte pătrunde
 Și frunzele mute 's în cale;
 Părăul oprindu-și pribegele unde
 Iși curmă poveștile sale.
 De lacrimi străluce sfioasa cicoare,
 — Pornitu-s'a vîntul livezi să 'nfioare,
 În crîng cîntăreții țin straje,
 Ascultă și 'nvață cîntarea măiastră
 Și glasul lor dulce în noaptea albastră
 Întrupă a strunelor vraje ..

Tu zbori înainte! — Nu-l farmec de îngerî,
 Să 'ncete-alergările-ți crunte,
 Te-avîntî peste ape cu repezi răsfrîngerî
 Pătrunzi în adîncul de munte,
 Tu tremur sălbatic al lumii pripite,
 Tu demon, ce-mi spulberî ațitea ispite,
 Și fugi de-arătările mele,
 Aș vrea să văd luna cînd sinu-și desface,
 S'ascult în a nopții statornică pace
 Povestea curatelor stele.

Dar fumul înneacă icoanele sfinte,
 Vin neguri în horă nebună,
 Fugarul sălbatic s'avîntă 'nainte
 Și urlă și geme și tună
 Și trupu-l asudă — cu brațe vrăjmașe

Imi pare că zmeii îi duc pe ogașe
 Și altor tărîmuri îl fură
 — Și cum țin priveghiul lipsit de repaos
 Aud cum un cîntec purcede din haos
 Un cîntec de milă și ură.

Al nostru e brațul ce 'n nopțile-albastre
 Vă poartă zdrobit de povară,
 Noi n'avem bordeie și minile noastre
 Din aur cetățîi vă durară;
 Vesminte v'aducem și noi vă dăm pine,
 Voi rinjetul groaznic al morții păgîne,
 Dar vrem azi robia sfărmată.
 Vă cerem azi țarina noastră 'napoi
 Și singele negru vi-l cerem azi noi,
 Scăpare vrem azi și răsplată.

Ni-e neamul sălbatic, cu patimă 'n piept
 Cu suflet și brațe 'năsprite
 Dar azi la viață, la moarte un drept
 Vor biete la inimă trudite.
 Din preajma obezii de-ar prinde răsuflet
 Un tremur din vaierul nostru din suflet
 Cu vuiet năpraznic de mare
 Zdrobire-ar a ielelor horă răzleață,
 Cîntarea păgînă și-alit de mărețată,
 A veacului nostru cîntare.

Poete, cîntarea de vrei tu să 'nvești,
 Ascultă-l al ocnii sobol,
 La gara mașinei cu pași îndrăzneți
 Grăbește din crîngul domol,
 Privește scînteia din gureșa sîrmă
 Și fumu 'n văzduhuri, plutind fără cîrmă
 Și-apeacă-ți urechea cu jale
 La inima celui sărac și supus
 Și toate ce 'n tremur plîngînd, el țî-a spus,
 Tu spune-le strunelor tale.

În goană nebună cîmpiei s'așterne
 Și tropotă trenul în noapte,
 Eă treaz țin priveghiul.. Alături pe perne
 Dorm somnu 'mpăcării vre-o șapte.
 Opațu 'n tremur clipește arare
 Cînd roata s'avîntă și 'n vaier tresare...
 În murmur încet se frămîntă
 Cîntare de slavă și 'ntrupă-se 'n pripă
 Cu tremuru-l dulce vrăjindu-mi o clipă
 O lume mai bună, mai sfîntă...

Încet se înalță, sfioasă tresare
 Din vîietul greu de oțele,
 Și iar se 'nfrîpă curata cîntare
 Supt ceriul seninelor stele;
 Domol se întrupă și iarăș se frînge,
 Sfielnic cu 'nctul în murmur se stînge,
 Cînd patima inimii frînte
 Plăpîndul ei farmec ar vrea să-l coboare
 Din ceriul cu stele, prin vînta zare
 Să-mi cînte și iarăș să-mi cînte...

Octavian Goga.

FOI RĂZLEŢE.

M. Sadoveanu: **Dureri înăbuşite.** Bucureşti, Minerva, 1904. Un vol. în 8°, pp. 286, preţul 2 lei.

Lui *Petrea* îi zic oamenii din satul lui: *Străinul*. În aceasta e indicat conflictul novelii. L-au dus la miliţie pe când îi mijia mustaţa şi pe când işi legase dragostea de iubirea Irinei. În oraş însă firea lui cea slabă nu poate rezista ispitelor, tovărăşi stricaţi şi mai apoi mişel îl trag cu el în ocna vieţii şi apoi în ocna statului. Şi când eliberat, ajunge din întâmplare în casa, în care Irina preoteasa îi dă adăpost, el rămâne şi moare «străinul» necunoscut de nimeni. Un alt deplasat e *Ioan Ursu*. Pe acesta l-au minat nevoile la oraş, atunci când munca lui din zor şi pînă 'n sară nu mai ajungea ca să stoarcă unei palme de pămînt mălaiul cu care să astupe gura copilaşilor săi flămînzi. Ca lucrător în uzinele de fier, Ursu cîştiga bani netezi, dar el nu erau de-a bine, căci pentru el işi vinduse liniştea sufletească, pentru el se despărţia de glia tradiţională şi de nevasta care ajunge amanta popii, — iar când printr'o încordare supremă a voinţei, demoralizate în oraş, se întoarce iar la ai săi, cei dinţii carî îl numesc: «Străine!» sînt copilaşii săi. Aceste două povestiri şi mai ales cea din urmă, sînt două călduroase apeluri împotriva deplasării ţăranului, — ca povele însă, ca produse de artă, ele sînt mai slabe decît povelele scurte din volum. Tendinţa e prea vădită şi ea a încătuşat pe autor. N'am ce să-mi fac, dar impresia mea e, că dl S., cînd i s'a încheagat în minte subiectul lui Ion Ursu şi-a zis: «Din asta am să fac o novelă mare.» Dar cînd îşi propul aşa ceva, îţi legi dela început cătuşi la mîni şi la picioare. Eca şi cînd, ca să ajungi undeva, nu iai drumul neted, ci vrea! să faci vitejia săi trei peste un deal înalt, pe care l-ai fi putut ocoli foarte bine. Dar ţi-se poate întîmpla ca la mijlocul urcuşului să ţi-se oprească respiraţia. Şi un fel de respiraţie scurtă îmi pare că e caracteristică şi în acţiunea acestei povele. Ea îmi pare lungită cu dinadinsul, fără să fi fost de lipsă. În mijlocul naturii, la ţară, dl S. poate să-şi poarte cetitorul pe unde-l place, să-l oprească la un desiş în care ciripesc păsările, sau la o vâlcea a cărei unde povestesc cu florile de pe mal, — îl întovărăşeşti bucuros, căci acolo el e acasă şi ştie să-ţi arete lucruri pe care singur nu le puteai descoperi; dar în fabrică şi în circluma Eyreiului, în care-şi petrece Ursu zilele, ajunge să păşim odată ca să vedem tot; autorul e acolo tot atît de străin caşi noi şi nu sîntem mulţumiţi cînd ne duce şi a doua şi a treia oară. Eū unul n'am putut să resimt toate stările sufleteşti prin care trece Ion Ursu, precum m'am înduioşat de resemnarea bietului Şoric şi precum m'ar. înfiorat de frica Cuconului Ionică. De aceea reproduc schiţa Sluga şi nu un fragment din cele două povele mari, la care îmi pare că dl S. ţine mai mult decît la cele mici. În aceste dimpotrivă, se vădesc calităţile lui, 'n ele recunoaştem psihologul care ştie să ne schiţeze cu liniile alte de marcate cite-o stare sufletească adeseori foarte subtilă, povestitorul pe care-l ascuţi atît de bucuros, căci vorba lui e limpede şi expresivă, artistul care ştie pe trei pagini să te pregătească, să te ţină încordat şi să-ţi dea dezlaga cea mai satisfăcătoare. Mai ales în inventarea desnodămîntului, uneori foarte greu de aflat, găsesc forţa dlui S. Lui Gheorghe a Anuţii duşmanul său de moarte, Tudor, îl aţine drumul în noaptea de paşii, în pădure, pe cînd trecea cu carul. Şi iată-l încăierăţi într'o luptă oarbă. Boii, neştiutori, trag mai departe carul în care cei doi glîae şi gem lupîindu-se pe moarte şi pe viaţă. La urmă Gheorghe reese învingător din luptă: «Clopotul zvîrlea în întunecimî cîntecul învierii şi Gheorghe a Anuţii, încet-încet işi slăbi duşmanul din strînsoare. se trase pe draghina din dreapta carului, işi trecu barda în stînga şi, cu dreapta, işi făcu semnul crucii. Celalt, Tudor, se sculă greu, ca un rănit, gemînd, şi se aşeză de cealaltă parte. Amîndoi priviau spre luminile nenumărate care tremurau, ca nişte stelute, în vale; amîndoi ascultau muzica adîncă a clopotului şi carul cobora coasta spre sat.» — Remarc acest lu ru, căci îmi pare că dl S. e însuşi conştiinţa de el. Într'adevăr titlul colectiv de «Dureri înăbuşite» dat acestui volum, se referă la aproape toate povelele, atît la resemnarea nenorocitorilor cari se numesc Ion Ursu şi Petrea Străinul, cît şi a cuconului Gheorghias, care are un fîctor legitim ce-l face ruşine şi unul harnic şi frumos, dar slugă acesta, «născut din greşală, la o margine de drum»; cînd însă vrea să-şi ispăşască păcatul, să facă mărturisire aceluia care merită a-i fi fiu, cînd înduioşat a bătut în geam şi sluga a venit să-l întrebte ce porunceşte, atunci boerul işi înăbuşe durerea şi-i spune: «M'am răzgîndit... Te-o'i chema pe urmă...!» — Insemnează volumul acesta un progres faţă de «Povestiri» şi de «Şoimii»? Cînd volumele se urmează din trei în trei luni, ca la dl S., nu se poate vorbi nici de progres nici de regres. La întrebarea aceasta vom avea drept să răspundem numai după cîţiva ani.

Dr. S. P.

Sluga.

Într'o dimineaţă, o lună după moartea bîtrî-nului Tudor Lupaşcu, cucoanaşul Ionică, eşind din casă, nu găsi, ca totdeauna, calul înşăuat la scară. De multe ori te scoate din fire un lucru de nimic, — dar mi-te cînd e vorba de o greşală care face să întîrzie cu o jumătate de ceas o întîlnire aşteptată cu bătăi rezezi de inimă? — Cucoanaşul Ionică se făcu foc şi pară, bătut din picioare, răcni, cheamă pe argatul care trebuia să-i aducă înşăuat calul, — îi dădu patru palme rezezi, una după alta, il croi de cîteva ori cu cravaşa şi-i porunci să-i aducă la moment pe Cezar. Omul işi luă de jos pâlăria care căzuse din pricina zguduirii, şi-o puse în cap, scupă într'o parte cu singe în două şi porni spre grajd.

«Ce beşii! ce bestii!» strigă cucoanaşul, întorcîndu-se spre vechil.

Bătrînul om cu minte, de mult în slujba familiei, răspunde blind:

«Dă, cucoane Ionică, omul nu era vinovat. Cezar a fost la potcovit, şi de-abia acum a venit...»

— Aşi! ce tot îmi vorbiţi dumneavoastră...

— Cucoane Ionică, ascultă ce-ţi spun eu: acū nu-i de o palmă, două... dar trebuie să cunoşti şi omul. Ai făcut rău c'ai dat. Năstase e om închis, dar, cînd izbucneşte, e m'nia lui Dumnezeu! Şi răposatul boer, Dumnezeu să-l erte, il cruţa, — mai ales că e muncitor şi voinic ca un taur...

— Fleacuri! răspunde pufnînd Ionică! vezi să mi-se aducă mai repede calul...»

Năstase veni tăcut cu obraji roşii, aducînd

calul de căpăstru. Era un Român cit un munte, cu ochii foarte pătrunzători. Boerul nici nu se uita la el; se zvirla în șea și porni acolo unde-l chema dragostea.

Trecu cităva vreme, și, într'o zi, boerul Lupașcu se hotărî să plece la lași. Avea nevoie de parale de-î țipa măseaua și se ducea să pue amanet moșia Roșcani.

Cu toate că în ziua aceea cerul nu făgăduia vreme bună, cucoanașul, hotărît ca întotdeauna, dădu ordin să se pue caii la droșcă. Apoi caută hirtilele trebuitoare, băgă de seamă să i se așeze în cutăr toate lucrurile de care credea că va avea nevoie, stătu la masă în fugă și, foarte grăbit, porunci să-i vie trăsura la scară.

Vătavul îl întimpină și-i spuse că vizitiul s'a bolnăvit, dar s'a găsit alt argat să meargă. S'a cerut chiar el singur. Boerul se supără, certă pe vătav, apoi se sui mărând în trăsura.

Cind caii porniră, privi cerul. Nourii mari, vineți, rătăciau prin văzduh, venind de la miază-noapte. Soarele, trecut de la amiază, ardea cu o strălucire neobișnuită. Ionică Lupașcu ar fi dorit foarte mult să nu-l apuce vremea rea pe drum, ca să-i zădărnicească interesele.

«Nu cred să ploaie!» — murmură el. Apoi răcni la vizitiu: «Mină mai repede, — să nu ne apuce ploaia pe drum...»

Vizitiul întoarse peste umăr o figură roșcată, cu ochii pătrunzători, și buza de sus se încreți zimbînd:

«Poate n'a ploua, cucoane. Nourii trec...»

Un miros tare de beutură izbi în față pe cucoanaș. Îndată îi sări țandăra.

«Bine, mă ticălosule! strigă el, gata să se ridice și să înșface pe vizitiu; acu ți-ai găsit să te îmbeți? Ce canalii!» Dar vizitiul își întoarse iar obrazul: boerul cunoscu pe Năstase și tăcu dintr'odată.

«Nu te teme cucoane... Dacă s'o întimpla ceva, păcatul meu o fi...» și buza dublă de sus se încreți iar. Se întoarse și dădu biciu cailor.

Boerul rămase cu ochi la spatele uriașului dinaintea lui, și la capul pletos, — gîndindu-se la întimplarea cu palmele.

În adevăr, — bruta de pe capră e voinic cit un munte și seamănă a fi foarte violent. De vină nu-i decit vătavul, că-i dă la drum oameni de-aceștia. Trebuie pedepsit ticălosul de vătav, trebuie dat afară, fără milă. Auzi, dumneata? numai la noi se întimplă lucruri de acestea...

Îți pr-mejduești viața pentru un lucru de nimic. E adevărat că dăduse citeva palme, și nu fusese la mijloc cine știe ce vinovăție... Ei, dar asta se întimplă des... Ce-a facut Năstase atunci? A scuipat în două cu sînge, a tăcut și a rămas foarte neguros...

Boerul cercă să se gîndească la alte cele: la femeia care-i era dragă; la vinătorile care tre-

buia să înceapă odată cu toamna; la viața Parisului, viață fără primejdii și fără griji, pe care n'ar fi întrerupt-o de nu murea bătrînul; la multe; — dar neliniștea i se furișase pe nesimțite în suflet.

Caii fugeau în trap grabnic pe șoseaua vinată. Trăsura duruia din cînd și cînd pe podețe. Ionică Lupașcu, în mantaua albă de doc, se legăna pe perinele gâlbuș de pulbere. La așfințit, se grămădeau munții uriași de nourii negri.

«Se 'ntunecă! strigă Năstase, de pe capră.

— Vine furtună! vorbi boerul. N'ar fi bine să ne întorcem?

— Ași! mergem înainte...»

Ionică privi iar capul pletos și gîndi: oare ce se petrece în țidva omului aceluia? Un om care bea rachiu, are buza dublă, sudue, scuipă și mină caili, e ceva foarte caraghios. El n'a fost la Paris, nu știe ce înseamnă a trăi, și-a dus viața ca un animal, singura plăcere i-a fost beutura; nervii de frînghie nu i-au tresărit niciodată în fața lucrurilor noi... Ce poți aștepta de la dînsul? Iată-i acuma stă pe capră, cam cu chef, indeamnă caili și vorbește cu ei. E mai aproape cu sufletul de dînsii, decit de boer. Ce-o fi simțind el? ce-o fi gîndind?

Boerul Ionică își ridică fața albă, împresurată de barba scurtă, neagră, și întrebă:

«Năstase, mai este mult pînă la Moldova?

— Cam mult; că nu-i nici-o crișmă...», zise rinjind Năstase.

Vorbește cam ciudat cu mine! gîndi Lupașcu.

Deodată, soarele fu înghițit de uriașe îngrămădiți de nourii, și lumina scăzu brusc. Năstase se înfășură mai bine în suman și puse mina pe biciu: caili se încordară ca supt un fior ascuțit.

Prin văzduh, pe supt păcura nourilor, fugeau coloane de neguri despletite. În pragul asfințitului, era o framîntare ca de vîrtej. Și dintr'odată, începu să vie jucînd, dintr'acolo un vînt suptire.

Năstase înfășură caili în două biciuri și trăsura începu a fugi spre răsărit, cătră Moldova, pe cînd munții de nourii se rostogoleau pe deasupra, în văzduhul neguros.

Cînd ajunseră la malul riului, un fulger, ca o sîrmă de foc, tresări în urmă, pe zarea asfințitului, și, cași cum ar fi fost un semnal, o duruire prelungă, ca o dărîmarea de stînci, izbucni și uraganul, scăpat din peștera-i rece, se năpusti asupra lumii mugînd.

Caili treceau repede prin vad. Apele, suflate de o putere grozavă, se ridicau în stilpi mari, se resuceau în vîrtejuri, descoperind prundașul, și veneau resfirate, izbeau trăsura, stropeau pe oamenii cu o răpăire de gloanțe. Apoi, fugarii, scăpați la mal, începură să alerge ca mițați de uragan spre pînza neagră de pădure, care

se zărea la o fugă de cal și părea tot una cu nouri.

Năstase se întoarse spre capră, și rinjind, zvirlă boerului câteva vorbe. Lupașcu puse mâinile la urechi și strigă și el, cit ce putu:

«Ce zici?»

Năstase se plecă mai tare spre Ionică:

«Acuși intrăm în pădure. Acu-i acu!» Și boerul simți că frica, care se furișase în el, îl strinse odată de inimă. Năstase își viri stinga în buzunarul sumanului, scoase un șip și trase câteva înghițituri zdravene, apoi iar se întoarse spre Ionică.

«Cînd mergeam cu boerul, Dumnezeu să-l erte...» Vîntul îi lua celelalte vorbe. Lupașcu de-abia putu deosebi câteva cuvinte: bordei... pădure... — și uraganul își mîna cumplitele armii de nori pe de-asupra și umplea cîmpiile de freamăte. Se întuneca; — apoi, dintr'odată, trăsura intră în codru, într'o noapte adîncă, bătuită de buciururi sălbatice, de urlete de cascadă, de înfiorătoare bubuire a adîncurilor. Și, odată cu noaptea, frica rece începu a rătași prin sufletul codrului, ca o mîină care se tîrăște prin întunec, pipăe și caută să apuce ceva.

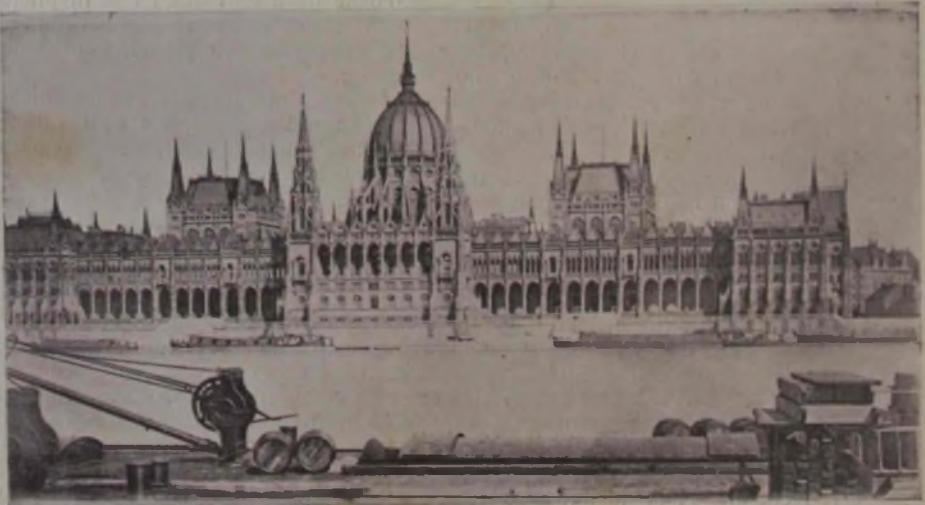
Ionică își ridică ochii spre Năstase. Era așa de întunec încît nu-l mai vedea. Și deodată îi păru rău că n'a luat o armă de-acasă, pentru orice împrejurare; apoi se gîndi că fără armă e perdat, că omul de pe capră e amețit de băutură, că *anume* a plecat cu el; gîndurile veniră sumedenie, spaima veni în zgomotele înspăimîntătoare ale pădurii, spaima îl învălui prin întunec; — și trăsura alerga, alerga, prin noaptea oarbă a codrului.

Milan Hodza

Din bolți veneau suflări ghețoase, ca din peșteri; pîriituri de crăci rupte treceau ca țipete de groază; apoi virtejuri de plingeri, de cîntece fioroase răscoleau pădurea.

Era întunec adînc și trăsura alerga. Alergă multă vreme, apoi, dintr'odată într'o suflare

Parlamentul dinspre Dunăre

domolită a uraganului, un răcnet prelung, iute acoperit de glasul furtunei.

Trăsura se opri în noaptea codrului. La marginea drumului lucea o lumină slabă. Pe urmă altă lumină mișcătoare se arătă, se apropie, prin întunec. În roata de lumină, răsări fața bărboasă și trupul voinic al pădurarului cu baltagul în mână.

«Cine-i?» răcni el. Se apropie și lumină trăsura.

«Eü frate Ilie! strigă Năstase de pe capră. Te-am chemat să deschizi poarta, să intru».

Pădurarul ridică felinarul pînă la obrazul vizitiului. Apoi facu trei pași, apucă caia de căpăstru, îl trecu podețul, deschise poarta și viri trăsura în ogradă.

Cînd se coborî din trăsuri să intre în casă boerul tremura ca varga.

«Ți-e frig cucoane?» întrebă Năstase.

— Da, mie frig! șopti Lupașcu, clănțănind.

— Ce să-î faci? zise rînjind vizitiul; se întimplă și de-acestea!»

După ce caili fură puși la adăpost supt șopron, pădurarii și vizitiul intrară și ei în casă, se puseră lingă vatră și începură a vorbi în șoaptă, în lumina gazo:niței. Afară, vîntul tot răscolea pădurea. De pe cuptor, scoteau capete mirate, cînd și cînd, copii bălani numai în cămășuici. Nevasta aprinsese lumina: ea de la Paști și se ruga la icoane. Boerul sta pe patul cel mare, supt culme, și tremura într'un cojoc. Privea cu ochii blînzi la Năstase și par'că ar fi vrut să-î spue ceva; dar vizitiul nici nu se uita la el și vorbea cu pădurariul. Iar cucoanașul Lupașcu se gîndea că brutele care se îmbată, scupă și sudue, tot aü o leacă de inimă. În dură palme și umiliniți, — și iartă.

CRONICĂ.

DEPUTAȚII ROMĂNI ALEȘI CU PROGRAM NAȚIONAL.

Dr. Nicolae Comșa, deputatul cercului electoral Cristian, comit. Sibiiu, ales în ziua de 31 Ianuarie n. a. c. cu 390 de voturi dintre 751 votanți, s'a născut la 1 Iunie 1868 în comuna Săliște (com. Sibiiu). Studiile secundare și le-a făcut la gimnaziul sășesc și la cel român din Brașov, unde a trecut examenul de maturitate la a. 1888. Studiile universitare și le-a început la facultatea de medicină în Graz, le-a continuat la cea din Viena, unde în Februarie 1896 a trecut doctoratul în medicină. După doi ani de practică la spitalele din Viena și după călătoriile de studii prin Elveția, s'a stabilit ca medic privat în comuna lui natală.

Ca student a luat parte activă la toate mișcările românești dela începutul deceniului trecut, epoca memorandumului. Intrînd în viața publică, a fost ales delegat al cercului Săliște în consiliul județan; dela 1903 membru în sinodul eparhial al arhidiecezei Sibiiu; membru al *comitetului național*. A fost unul dintre sprijinitorii activității parlamentare; fondator al ziarului «Libertatea». Cucerirea cercului electoral Cristian (Kereszténysziget) e o izbîndă împotriva Sașilor, cari în todeauna aü fost stăpîni pe acest cerc.

* * *

Vasile Damian, protopresbiter în Brad, deputatul cercului Baia-de-Criș, (ales la 27 Ianuarie, după o luptă de 50 de oare, cu 2811 voturi dintre 3595 votanți) s'a născut la 6 Martie 1855 în Zlatna. com. Albei-inferioare. După terminarea studiilor gimnaziale la gimn. romano-cat. din Alba-Iulia și a cursurilor teologice în Seminarul Andreian din Sibiiu, a fost trimis (1878—81) la Viena, unde a absolvit filozofia. În Viena a fost casier, mai apoi președinte al societății «România Jună», luînd parte activă la toate mișcările tinerimii. La 1881 e numit profesor la gimnaziul român din Brad, la 1884 e instituit de protopresbiter al tractului Zărand, paroh primar al Bradului și director al gimnaziului din Brad, (pînă la 1894).

Dela 1884 încoace, D-I Damian a dezvoltat o activitate neobosită pe toate terenurile vieții publice. A reorganizat despărțămîntul «Astrel», a muncit pentru propășirea reuniunii învățătorilor din districtul Zărand, al cărei președinte a fost multă vreme. Dela 1885 e deputat în sinodul arhidiecezan și în congresul național-bisericesc. Membru în reprezentanța comunală și congregația comitatensă, a luptat întotdeauna pentru drepturile Românilor. În calitate de delegat a luat parte la toate conferențele naționale.

* * *

Dr. Teodor Mihali, avocat în Dej, deputatul cercului Ileanda-mare (ales la 26 Ianuarie cu 852 voturi dintre 1120 votanți), s'a născut la 15 Martie 1855 în comuna Prislop (Kisbuny), fostul district al Chiorului. Studiile gimnaziale și li-a făcut în Baia-Mare și Cluj. În Cluj a urmat și cursurile juridice, terminîndu-le la 1880. Trei ani în urmă (1883) a fost promovat de Doctor juris, iar un an mai tîrziu (1884) a depus cenzura de avocat în Murăș-Oșorhei.

Dr. Mihali este un important factor al vieții publice și culturale românești. El e întemeietorul și directorul executiv al băncii «*Someșana*» din Dej, membru în comitetul național și membru a nenumărate societăți culturale românești. Român neșovăit, a luat parte activă în luptele noastre politice și a fost condamnat

în procesul memorandumului, la 2 ani și jumătate închisoare de stat.

Bărbat în floarea vîrstii, orator de forță, dl Mihali va fi și în parlament ceea-ce a fost viața întreagă în afară de el: — Român devotat cauzei naționale.

La 17 Februarie 1905 a fost ales președinte al clubului partidului naționalităților aliate.

* * *

Dr. Aurel Novac, deputatul cercului Sasca-montană, ales în 26 Ianuarie n. a. c., cu 914 voturi dintre 1301 votanți, s'a născut la anul 1856 în comuna Șumușeș (com. Arad), unde tatăl d-sale a fost preot gr. oriental. Studiile secundare le-a terminat în Beiuș și Oradea-mare. Studiile universitare, doctoratul și cenzura de avocat le-a făcut în Budapesta. De 22 de ani e avocat în Biserica-albă.

* * *

Dr. Ștefan C. Pop, deputat al cercului electoral Șiria, ales cu 1209 voturi dintre 1849 votanți, s'a născut în comuna Șigău (comit. Solnoc-Dobica) la 1 Aprilie 1865. Studiile secundare le-a făcut la gimnaziul din Cluj și Sibiiu. Studiile superioare le-a urmat la universitățile din Budapesta și Viena. Cenzura de avocat a făcut-o în Budapesta. Dela anul 1891 e avocat în Arad. E cunoscut ca un jurist excelent. În viața publică, în calitate de avocat, s'a distins ca apărător în mai multe procese, dintre cari amintim: procesul Slovacilor despre răpirea copiilor (vezi «Zastava»), procesul memorandumului, procesul lăncu și «Tribuna» veche. A luat parte la conferința interparlamentară din Haga și Bruxelles (1894 și 1895), unde împreună cu neuitatul V. A. Ureche a apărut cu succes interesele neamului românesc. — În congregația comitatului Arad s'a distins ca un apriș apărător al drepturilor naționale.

* * *

Ioan Russu-Șirianul, directorul «Tribunei» din Arad, deputatul cercului Chișineu (ales în balotaj, la 11 Februarie cu 1082 voturi dintre 2065 votanți) s'a născut la anul 1864 în Șiria (com. Aradului). După terminarea studiilor pedagogice (Deva) a trecut în România, unde dela 1884—91 a funcționat ca profesor de istorie la Școala pedagogică și Liceul de fete din București. — Dl Russu-Șirianul este la noi, putem zice, cel mai bun gazetar român. Scrie ușor și într-o limbă românească viguroasă și inescapabilă. În România a fost redactor la «Lumina pentru toți» (1885), «Românul» lui Rosetti (1886—1891) și «Voința națională» (1896). Între anii 1891—1896 a redactat «Tribuna»

dela Sibiiu, îndurînd pentru articolele sale românești, repetite condamnări aspre. La 1893 întemeiază cu E. Brote și S. Albin «Foaia Poporului», iar la 1897, cu spriginul fruntașilor români din Arad, «Tribuna Poporului». Dela 1897 încoace e membru în congregația comitatului Arad, deputat sinodal și congresual. — Pe teren literar s'a distins de asemenea prin un șir de nuvele («Moara din Vale») și schițe de călătorie («La Roma», 1903).

* * *

Dr. Ion Suci, deputat al cercului electoral Boroșineu, ales în 26 Ianuarie n. a. c., cu 1199 voturi dintre 1625 votanți, s'a născut la 1/13 Decembrie 1862 în comuna Șiștaroveț (com. Timiș) Numele originar al familiei a fost Văcărescu, cel de Suci il poartă după strămoșul d-sale care învățase meseria cojoșăritului. Tatăl, precum și ambii bunici ai d-sale au fost pădurarii erariați. Școalele secundare le-a terminat în Arad. Cursurile universitare le-a urmat în Budapesta. Diploma de avocat a obținut-o în Iunie 1889 tot în Budapesta; pe urmă și-a deschis cancelaria de avocat în Arad. Dela 1890 încoace e membru în sinodul eparchial din Arad; a doua oară e ales membru al congresului național-bisericesc din Sibiiu. Tot dela 1890 e membru al congregațiunii comitatului Arad, unde a luat parte foarte activă pentru apărarea drepturilor neamului. A fost membrul comitetului național întregit, iar la 10 Ian. a. c. a fost investit cu distinsa onoare de a fi raportorul comisiunei de 40. — A fost de repetite ori apărător în procese politice, mai pe urmă, în Octombrie trecut, a apărut cu vervă «Tribuna» din Arad. A contribuit la fundarea băncii «Lipovana» și «Mureșanul» din M. Radna, al cărei iurisconsult e și astăzi. Dl Suci e cunoscut ca unul dintre oratorii noștri academici, care convinge prin tăria argumentelor logice și eleganța dicțiunii.

* * *

Dr. Aurel Vlad, deputatul cercului electoral Orăștie, ales în 26 Ianuarie n. a. c., cu 521 voturi dintre 961 votanți. În sesiunea trecută a dietei a reprezentat cercul Dobra. Biografia vezi «Luceafărul» Nr. 12—13 din anul 1903.

* * *

Milan Hodža, e unicul deputat slovac, care a putut să intre în parlament. E notarul clubului.

NOTIȚE LITERARE.

Știri culturale. Secțiunea literară a «Asociațiunii», în ședința din 13 Februarie n. a. c., ținută în Brașov, a luat act de hotărîrea dlui dr. Iosif Popovici de a înființa, cu ajutorul Asociațiunii, un muzeu al limbei române, ca secțiune a Casei Naționale din Sibiiu, care va cuprinde studii și colecțiuni dialectale. În vederea acestora Asociațiunea îi va da un ajutor pentru a-și procura aparatele de lipsă în călătoriile ce le va întreprinde. — Dl A. Bârsan a luat asupra-și sarcina pentru adunarea nomenclaturei populare relativă la *plug, car și război*. Tot d-sa a aranjat pentru tipar novelele lui Ion Lăpădatu, însoțindu-le cu o biografie a autorului.

Comitetul societății pentru fond de teatru român, în ședința plenară din 31 Ianuar v. a hotărît să instaleze în muzeul național din Sibiiu o scenă stabilă, votindu-se suma de 6000 cor.

Dintre piesele intrate la Concurs, pentru premiul de 500 cor., după cum era de prevăzut, nu s'a premiat nici una. Totodată s'a decis a se decerne alte două premii, unul de 500 cor. și al doilea de 300 cor. — plus tipărirea pieselor pe cheltuiala Societății, — pentru cele mai bune piese dramatice, de ori ce gen, ce se vor prezenta în curs de 6 luni. Vor fi preferite piesele ce vor trata subiecte din viața poporului nostru.

— Societatea s'a mai ocupat și cu o «chestiune delicată», cu dimisiunea bursierului Z. Bârsan, care cu «regret», a fost primită. Din acest prilej împărțăm publicului câteva amănunte, privitoare la motivele demisionării, cuprinse în următoarea scrisoare:

«... Îți scriu în niște momente tulburi. Sînt momente pe cari de mult le-am bînuit eu că aii să vie. — Sînt pe cale de a părăsi Ardealul pentru veci. Vorbe nesocotite m'au jignit, lîncezala comitetului m'a enervat, indiferența lumii m'a scos din fire. De doi ani de zile comitetul nu se gîndește să intruchipeze ceva. Nervii mei nu mai au răbdare. Mă doare inima că părăsesc o idee pentru care eram hotărît să-mi închin viața, dar trebuie; în astfel de condiții neartistice nu se poate face artă. Auzi, să aibă curajul să-mi spună în față că n'am talent, și asta cin... Am zimbil, dar a fost zimbet de durere. — Cînd am plecat spre Sibiiu, am făcut comitetului un raport, în care am cerut unele lucruri în interesul acestei mișcări. Cînd am revenit, raportul cași cînd n'ci nu l-ași fi făcut, mi se spune ca să rămîn în Ardeal și să caut să joc teatru cu diletanți, de cari să mă îngrijese singur. Le-am spus că-mi trebuie neapărat doi oameni, un băiat și-o fată, ca să vie cu mine, să nu stau 3—4

săptămîni într'un loc, pînă cînd să pot juca un mize-rabil de act. Nu vreau să înțelegă. Experiența făcută pînă acuma nu mă lasă să lucrez în vechile condiții E insuportabil. Ași vrea să lucrez din toată inima și n'am cu cine. Comitetul nu-mi pune pe nimeni la dispoziție și nici speranța de a-mi pune pe viitor nu mi-o dă. N. mi-a spus, că mai bine să rămîn singur, căci de-am fi trei sau mai mulți, am fi expuși să fim opriți. În fața unei astfel de declarații ce pot să fac? Mă chinuște dorul de a juca teatru și tot focul ce-l am mi-l consum mai mult în acest dor de a juca, decît în a juca de fapt. Zilele aceste voi face raportul de adio... Nu cerca să mă abați dela planul meu. Cu drag: Zaharie (Bârsan)».

Sperăm, că atît dl Bârsan cît și Comitetul vor revenii asupra hotărîrii lor, pentru ca mișcarea noastră teatrală să nu fie lipsită de-o putere, care i-ar fi de mare folos.

* * *

Viața nouă. Acesta e titlul unei reviste care dela 1 Februarie (v.) apare sub direcția dl Ovid Densușianu în București. În articolul intitulat «Rătăcirii literare» se cuprinde programul acestei reviste, în care se zice:

«Nu ascultați scriitorii, de criticii noștri: lăsați-l să scrie... scriu pentru ei. Cîntați, povestiți, ce vă șoptește inima, ce vă aduce gîndu din prubețiile lui pe tărîmuri depărtate; spuneți tot ce poate fi hrană sufletească pentru noi, tot ce se coboară de sus ca să ne lumineze viața; să ne deschidă mintea; și spuneți în graiul plin, vibrător, magic al adevăratei arte; lăsați sufletul vostru să vorbească așa cum e, cum vi s'a dat, cum l-ați făurit; rămîneți fiecare ce sînteți, nu vă schimbați chipul și căutați să vă deosebiți cît mai mult unul de altul...»

...Cîmpul e mai frumos cînd florii deosebite îl smălțează».

Aceste vorbe de îndemn se spun acum, cînd se crede — pripit — că curentul «românesc» în literatura noastră merge pe căi greșite și unilaterale, prin urmări rătăcite din punctul de vedere al artei adevărate. Dl Densușianu încă admite întoarcerea la popor, dar numai «ca un mijloc de îmbogățire a motivelor artistice, de variare a expresilor, de nuanțare mai potrivită, mai energică uneori, a ideilor, simțurilor». — Pe urmă d-sa afirmă că românismul nu îmbrățișează numai viața dela țară ci și cea dela oraș, care și ea face parte din fondul nostru național.

Influența literaturii străine de asemenea nu se poate condamna, cînd aceasta ni-e foloșitoare și ne poate servi de călăuză. Deci «nu trebuie să se împună scriitorilor drumul pe unde să meargă, și numai un drum; unde-i îndeamnă însușirile fiecăruia, într'acolo să se ducă, și să fie lăsați liberi; lumea de altădată și de azi

sînt destul de mari ca să dea fiecăruia ce voește, ce se potrivește cu firea lui; suflet să aibă numai, și suflet ca adincurile mării, întins, bogat, frămîntat de fiorii ce ridică valuri uriașe».

Aceste mărturisiri de credință, bine 'nțeles, nu se spun pentru prima oară. Literatura românească cunoaște asemenea crezuri ale dreptei legi în artă. Cum însă curentele artistice nu există, decît prin opere de artă, astfel de chemări răsună în pustiu, cu atît mai mult că adevăratele individualități artistice rar se 'ndeletnicesc cu rătăcirii literare, ele merg așa cum li-e dat să meargă.

Apariția acestei reviste, cu acest program, care admite *românizmul* în artă, nu va însemna un popas nou în viața literaturii noastre, decît atunci cînd își va răscumpăra prin opere de artă principiile, de cari nu sînt streine nici alte reviste românești în viață. O. C. T.

AVIZ.

Numărul I. din anul curent s'a epuizat, în schimb noilor abonați le trimitem nrul Kimon Loghi.

POȘTA REDACȚIEI.

V. A., Blaj. Nu 'nțelegem pentru ce iscăliți pe eziil populare cu pseudonim. De altfel nici o supărare, fiind nepublicabile. Din traduceri drept model dăm:

Suvenirile-mi perdute,
Frunze galbene uscate;
Le adun laolaltă,
Le leg un foștolog,
Ce-mi vine 'n minte,
Și-atunci le-azvîrî în foc.

Sărmanul *Petôfi*! L-ai făcut foștolog. — Mă rog, ce pasăre-î *filomela*? In poeziile D-tale cîntă oribil de urît:

Ul, ce-a naibil 'ncurcătură!
Dragul ăsta cum te fură!
Dacă chiar ea mi-e pe plac,
Ce să zic și ce să fac?

Domnule, ia-o de nevastă, fă cu ea ce vrei și nu mai scrie cit trăești poezii... cum zici: «trintește-î lira de părete», că nu-î de nici o treabă.

Mireasa nu e nici de laudat nici de hulit, de publicat, însă, nu e la nici un caz.

Cu *Triumful amorului* de Petrarca «cu note inedite» și versuri slab traduse nu ne putem împrietini nici de astădată.

PROPRIETATEA ȘI EDITURA REDACȚIEI.

APARE:

La 1 și 15 a fiecărei luni, stil v.
Prețul acestui număr 50 b.
In România 65 bani

ABONAMENTUL:

Ediția de lux: 20 cor. Str. 25 cor.
pe an.
Pe 1 an 12 cor., pe jumătate
de an 6 cor.
Pentru străinătate 1 an 16 cor.

Redacția și Administrația:
IV., STR. ZÖLDFÁ, 7.

Tipografia «POPORUL ROMÂN» Budapesta, VII., Amazon-u. 6-8.

Kurczk és Tsa

Primul institut
de chemigrafie.

Esecută clișee în aramă
și ținc, pe lângă garan-
ție și prețuri moderate.

Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 13

„LUCEAFĂRUL“

REVISTĂ LITERARĂ

— apare de două ori pe lună —

supt direcțiunea d-lor

Alexandru Ciura, Octavian Goga, Octavian Tăslăuanu.

Ediția specială de lux: pe an ... 20 coroane
pentru România ... 25 franci.
Ediția de pînă acum: pe an ... 12 coroane
Pentru preoți săraci, învățați I și
studenți: în Ungaria pe 1 an ... coroane
in România pe 1 an ... 12 franci.

Redacția și Administrația:
Budapesta, IV., Zöldfa-utca 7.

Red.-resp.: MIHAI STAN.